

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

ונבאר בזה פרטי הדינים: אם האוכל אינו מבושל כל צרכו, אסור להוציא ממנו בכף אפילו אם הסיר כבר אינו מונח ע"ג האש.⁶ ואם האוכל מבושל כל צרכו, במ"ב⁷ כתב שהבית יוסף מתיר אפי' אם הסיר מונח ע"ג האש. אולם הרבה מן הפוסקים⁸ מתירים זאת רק באופן שהסיר אינו ע"ג האש, אבל אם הסיר ע"ג האש אסור להוציא ממנו בכף אפי' אם האוכל מבושל כל צרכו.

ועל כן, מי שרוצה להוציא אוכל מסיר המונח ע"ג האש [כשהאוכל שבתוכו מבושל כל צרכו], העצה היא להוריד את הסיר מן האש, להוציא את האוכל, ואח"כ להחזירו אל האש, והכל על פי דיני "חזרה" שנתבאר לעיל גליון מס' 13.⁹

מה הדין בדיעבד אם בחשו בסיר?

אם בטעות בחשו בסיר, אפילו אם אינו מבושל כל צרכו, ואפילו בעודו עומד על האש, מותר התבשיל באכילה. והטעם, משום שרוב הפוסקים סוברים שמשעה שנתבשל המאכל כשיעור בישול של מאכל בן דורסאי [לפי הדעה המחמירה היינו חצי בישול], אין בו שוב איסור בישול. ומשום כך כיון שיש מתירים זאת אין התבשיל נאסר באכילה.

אך כ"ז לענין בדיעבד אם נעשתה כבר הגסה בסיר, אך לבוא לעשות זאת לכתחילה אסור, משום שאנו מחמירים את דעות הסוברות שיש איסור בישול מן התורה עד שנתבשל כל צרכו.

החמין מתחיל להישרף, האם מותר לבחוש בו?

בחישת התבשיל נקראת בחז"ל "מגיס". ואמרו בגמרא¹ שאף המגיס בקדירה עובר על איסור בישול מן התורה. וטעם האיסור, משום שע"ז מסייע לבישול ומזרז ונחשב כמבשל. אך יתחלק הדבר לכמה פרטים: א', כשהתבשיל אינו מבושל כל צרכו. ב', כשהתבשיל מבושל כל צרכו. ועוד יש לברר בזה אם יש חילוק בין אם הסיר על האש [או פח שע"ג האש או פלטה חשמלית]. לבין אם הסיר אינו ע"ג האש.

א', כשהתבשיל אינו מבושל כל צרכו. אסור בכל אופן לבחוש בסיר, ואפילו אם הסיר כבר הוסר מן האש.²

ב', כשהתבשיל מבושל כל צרכו. אם הסיר מונח ע"ג האש, אסור לבחוש בו.³ אך אם הסיר הוסר מן האש, מעיקר הדין מותר לבחוש בו,⁴ אך במ"ב⁵ כתב, כי יש מקום להחמיר בזה שלא לבחוש אף בסיר שהוסר מן האש.

ומשום כך, העצה שיש לעשות כשהחמין מתחיל להישרף היא, להיזזו אל מקום רחוק יותר מן האש.

האם להוציא בכף אוכל מהסיר הוא גם בכלל "הגסה"?

לעיל למדנו שיש איסור להגיס בקדירה, ואיסור זה הוא מן התורה. אך אסרו חז"ל גם להוציא אוכל מהקדירה ע"י כף, אף שאי"ז הגסה ממש, משום שס"ס הכנסת הכף ונטילת האוכל פועלת איזה הגסה בסיר.

⁶ שר"ע שם.

⁷ ס"ק ק"ג.

⁸ מ"ב שם בשם א"ר, ואור לציון ח"ב עמ' רל"ח.

⁹ חזו"א (סימן ל"ז ס"ק ט"ו) סובר שמי שא"א לו לעשות חזרה [כגון שהסיר מונח ע"ג האש עצמה ואינה גרופה וקטומה], יש מקום להקל ולהוציא אוכל מהסיר ע"י כף אף בעודו על האש [כשהאוכל מבושל כל צרכו].

¹ ביצה דף ל"ד ע"א.

² שר"ע סימן ש"ח סעיף י"ח.

³ עיין מג"א סימן ש"ח ס"ק מ"ב. ושעה"צ ס"ק קל"ו.

⁴ שר"ע שם.

⁵ סימן ש"ח ס"ק ק"ז, וזה עפ"י מה שכתב שם הרמ"א להחמיר אפילו בהוצאה ע"י כף, ע"ש.

האם מותר לתלות בגדים רטובים לייבוש בשבת?

אסור חז"ל לשתוח בשבת בגדים רטובים לייבוש. והטעם, מפני מראית העין, שחוששים שמא יראו הבריות את הבגדים ויחשבו שעבר על איסור תורה וכיבס את הבגדים בשבת¹⁰.

ומשום כך, אין לתלות בשבת בגדים רטובים על החבל או במקום שרגיל לתלות שם את הכביסה הרטובה כל השבוע. ואפילו אם נרטבו מן הגשמים גם כן אסור¹¹.

האם אסור לתלות בגדים רטובים גם בתוך הבית?

אף שסיבת האיסור הוא מחמת האנשים הרואים ששוטח את הבגדים בשבת, ולפי"ז לכאורה יהיה אסור רק אם תולה במקום שיכולים אנשים לראותו, מכל מקום גזרו חז"ל שדבר שאיסורו משום מראית העין אסור גם בחדרי חדרים, והיינו שאף במקום שאין שום אדם יכול לראותו גם כן אסור.

ולכן אסור לשתוח בגדים רטובים לייבוש גם בתוך הבית. וכגון, מי שיש לו חבלי כביסה, או מתקן לייבוש כביסה בתוך הבית, יש להזהר שלא לתלות שם בגדים לייבוש בשבת¹².

האם מותר לתלות בגד רטוב במקום שרגיל לתלותו כשהוא יבש?

כל האיסור לתלות בשבת בגדים רטובים, זה דווקא במקום שרגיל לתלות בגדים לייבוש בחול. אבל לתלות בגד רטוב במקומו הרגיל מותר¹³. כגון על קולב, או על הדלת, וכן להניחו על הכסא, מותר¹⁴.

האם יש הברל אם הבגד נרטב מהגשם או משלולית וכדומה?

איסור תליית בגדים לייבוש בשבת הוא בין אם נרטבו הבגדים בגשם, ובין אם נפלו לנהר או לתוך שלולית או גיגית¹⁵. ואפילו בגדים שרטובים מזיעה גם כן אסור לשתוחם לייבוש בשבת¹⁶. ומ"מ יכול לתלותם במקום הקבוע¹⁷.

האם מותר לטלטל בגדים רטובים בשבת?

כתב הרמ"א¹⁸, שבגדים רטובים אסור לטלטלם בשבת, משום שחוששים שיבוא לסוחטם בשבת.

ולכן, מי שנפלו בגדיו לתוך גיגית מים ונרטבו, אסור לטלטלם.

וכל זה דווקא בבגדים שמקפיד שלא יהיו רטובים, כגון מלבושים. אבל דברים שלא איכפת לו שהם רטובים, וכגון מגבת רטובה או סמרטוט רטוב, מותר לטלטלם בשבת, שכיון שאין רגילות לסוחטם לא חוששים שיבוא לסחוט¹⁹.

מי שלבוש בבגדים רטובים האם מותר לו לטלטלם?

אף שבגד רטוב אסור לטלטלו, אמנם מי שנרטבו בגדיו בגשם, כשפושטם יכול להניחם במקומם הקבוע וכיוצא בזה, וכמו שכתבנו לעיל. אך כל זה דווקא כל זמן שלא עזב את אחיזתו בהם, אבל אם עזבם אסור לשוב ולטלטלם.

ולכן יש להקפיד, לשים מיד את הבגדים הרטובים על הכסא או על הקולב, ולא יניחם על הרצפה או במקום שזה עלול להפריע לו, מכיון שאח"כ לא יוכל ליטלם ולהניחם במקום אחר²⁰.

כיצד מותר לנגב רטיבות מהרצפה בשבת?

הרצפה לנגב מים או שאר משקים מהרצפה בשבת בבגד שאינו מיועד לזה, יש לחשוש לשני דברים: א. שמא יסחוט. ב. לאיסור 'מבטל כלי מהיכנו', שכיון שמרטיבם במים אינם ראויים יותר לשימוש. ולכך יש להשתמש דווקא במטליות או סמרטוט רצפה שמיועדים לכך, וממילא אין בהם משום מבטל כלי מהיכנו. וכן אין לחשוש שיבוא לידי סחיטה כיון שאינו מקפיד עליו לסחוט²¹.

בגליון הבא:

– האם מותר להרטיב בשבת בגד נקי?

– כיצד מותר לנגב ידיים במגבת והרי היא נרטבת ע"י זה?

– האם מותר להכין רטיה בשבת?

¹⁰ שו"ע סימן ש"א סעיף מ"ה.

¹¹ משנ"ב סימן ש"א ס"ק קס"א.

¹² סימן ש"א סעיף מ"ה ומשנ"ב ס"ק קס"ה.

¹³ שער הציון סימן ש"א אות ר"ב, ומשנ"ב ס"ק ק"ע, ושמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט"ו סעיף י"ג.

¹⁴ כן כתב בשמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט"ו הערה ק"כ בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שכיון שמטרתו לשמור על הבגד מותר. ועיין שם הערה ק"ט שכתב, שבמעיל גשם שאין הדרך לכבסו, מותר לתלות לייבוש בכל מקום.

¹⁵ סימן ש"א סעיף מ"ה.

¹⁶ סימן ש"א סעיף מ"ז.

¹⁷ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט"ו סעיף י"ג.

¹⁸ סימן ש"א סעיף מ"ו.

¹⁹ סימן ש"א סעיף מ"ו ומשנ"ב ס"ק קע"ב וקע"ג, שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק ט"ו סעיף ט"ו. [ועיין שם הערה נ"א, שאף אם רגילים לייבוש את המגבת הרטובה ולחזור ולהשתמש בה, מ"מ לא חוששים שיבוא לסוחטם בשבת, כיון שדרכה להיות רטובה].

²⁰ שער הציון סימן ש"א אות ר"ב.

²¹ משנ"ב סימן ש"ב ס"ק ס' ושמירת שבת כהלכתה פכ"ז ס"ז.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il